

דברי תורה מאת
רבי מנחם מנדל
פומרינץ שליט"א
(רעזא דרעזין)
פרשת וארא תשפ"ה
ביהמ"ד באר ישראל

מכת שחין

אשר התעללתי במצרים

עשר מכות הכה הקדוש ברוך הוא את המצרים במצרים. שבע מהן נכתבו בתורה בפרשת וארא, ושלוש בפרשת בא. כבר מילתנו אמורה בכמה ממאמריו על עניני המכות, ובמאמר זה יהיו נא אמריו לרצון בעיני המכה השישית - מכת שחין.

מעשה פעם אחת בימי זקנותו של רבינו החפץ חיים זיע"א, שהיה יושב ועוסק בתורה שבכתב, בפרשת וארא, והנה ראוהו הסובבים יושב ושוחק, וחיוך רחב משוך על פניו. שאלוהו התלמידים: "למדנו רבינו, מפני מה הוא שוחק כל כך".

השיב החפץ חיים: "רואה אני בעיני רוחי את אשר התעלל ה' במצרים, ומצייר אני לפני כיצד עומדים חרטומי מצרים וכל שירה וחכמיה, והשחין הקשה פוצע את גופם, ושחין יבש זה גורם להם להתגרד בכל עוז. בתחילה בושים הם זה מפני זה, וכל אחד מבקש להסתיר את קלונו, ומגרד את גופו בסתר, כגון שמחך רגליו וידיו זו בזו כביכול בבלי משים. אך ככל שעובר הזמן עובר שוב אינם יכולים להתאפק, כי כל גופם מלא בנגעים קשים, ומשחה לרפואה אין. וכך עומדים כל חשובי מצרים ומגרדים את גופם בכל עוז. אכן דבר ידוע הוא, כי הגירוד בפצעים אינו מרפא אותם, כי אם להיפך, כאביהם גברו עד שלא יכלו לשבת על מקומם. נו, אמרו אתם, וכי אין מחזה אשר כזה מביא לידי גיחוך".

"והרי מקרא מפורש הוא" - סיים החפץ חיים את דבריו - "כמו שנאמר (שמות י ב) 'וְלִמְעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנִי בִּנְךָ וּבִן בְּנֶךָ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בְּמִצְרַיִם', וצריך כל אדם לראות את עצמו כאילו היה שם וראה לנגד עיניו את מכות מצרים ואת ניסי ה' יתברך, וכך נוהג אני".

נס בתוך הטבע

הן אמת, בכל אחת מן המכות נוכל למצוא גילויים מחודשים, וכפי שהרחבנו בזה בדברינו על המכות האחרות. אכן, כאן נעסוק בתכלית המיוחדת שהיתה במכת שחין, ותכלית זו, מתבררת מתוך דברי רש"י בפירושו (שמות ט, ח), המגדיר כי במכת שחין היו ניסים רבים, אולם צורת הניסים נתייחדה בכך שבאו על ידי פעולות טבעיות, אשר באופן הרגיל אין ניסים יוצאים מתוך פעולות כאלו. והטעם, מאחר והיתה תכלית מיוחדת לגילוי האמונה באופן מיוחד בכל מכה, לכן אירעה מכת שחין בדווקא על ידי פעולות טבעיות, כדי להראות לכל יושבי תבל כי גם בתוך הטבע פועלת יד ה'.

שחין כנגד הנחש

ולהלן נראה בעז"ה, כי ענין זה קשור הוא עם הגאולה העתידה. ודבר זה נרמז גם בשם המכה - 'שחין', שיש בו אותיות 'נחש', וידוע ש'נחש' בגימטריא 'משיח', כי זה לעומת זה עשה האלקים. ועוד נרמז כאן הנחש, כי בו נעשה אחד האותות שמסר הקדוש ברוך הוא ביד משה רבינו, שאמר לו להשליך

את המטה אשר בידו, ונהפך המטה לנחש, ולאחר מכן ציווהו לאחוז בזנבו, ויהי למטה בכפו.

נחש זה בא לרמוז לנחש הקדמוני, אשר הוא הגורם לכל חטאי האדם באשר הוא אדם, והדרך לעמוד ולמודד למולו היא על ידי חושן המשפט הנתון על לב אהרן, 'חשן' אותיות 'נחש', ולבסוף יכריענו משיח בן דוד, אשר שמו 'משיח' עולה בגימטריא נחש.

מעלת חזקיהו מלך יהודה ודורו

כדי לעמוד על עומק הדברים, נפתח במעשה המסופר בדברי הנביא, אשר תהיה בו כעין הקדמה לכל הענין. מעשה זה שאותו נספר כאן, עוסק בדמותו של חזקיהו מלך יהודה, אשר היה מן הגדולים והצדיקים שבמלכי בית דוד, ועם כל זאת מצינו בו שלקה בשחין.

על חזקיהו אמרו חז"ל (סנהדרין צד.), כי ביקש הקדוש ברוך הוא לעשותו משיח ה', ולהחשיב את סנחריב מלך אשור שנלחם בו - כגוג ומגוג, ובזה להביא את הגאולה השלימה. ואמנם, לבסוף לא יצא יעוד זה אל הפועל, משום שלא אמר שירה לפני ה' כדוד המלך. אולם מזה נוכל לראות עד היכן גבהה מדרגתו ושגבה מעלתו.

עוד אמרו בגמרא (שם ע"ב), כי כל דורו של חזקיהו תלמידי חכמים מופלגים היו, וכל זאת בזכותו של חזקיהו המלך, אשר נעץ חרב בפתח בית המדרש, והכריז כי כל מי שלא יעסוק בזה - היינו בתורה, ידקר בזה - היא החרב. ואכן הועילו מעשיו, ושלחו החכמים לבדוק את מידת ידיעת התורה בכלל ישראל, ומצאו כי אפילו הילדים הקטנים בקיאים בהלכות החמורות, ובכל ממלכת יהודה לא נמצאו תינוק או תינוקת שאינם יודעים את הלכות טומאה וטהרה.

הכרת עבודה זרה

בזכות מעשיו הגדולים והמשובחים, זכה חזקיהו המלך לכל הניסים המופלגים שנעשו לו ולבני דורו, ובפרט בהצלחת הפלאית מצבא סנחריב.

כבר קודם לידתו התנבא עליו ישעיהו הנביא (ישעיה ט א-ו) כי עתיד הוא לתקן את דרכי בני ישראל אחר כל המלכים שעמדו לפניו, ואכן עמד חזקיהו ומילא את התקוות שנתנו בו, ביער את העבודה זרה מן הארץ, הסיר את הבמות, שבר את המצבות והכרית את האשרה, חנן את בית המקדש וידיש בו את העבודה, והקריב את הפסח בהשתתפות כל שבטי ישראל. בזה סר חזקיהו מדרכי אביו אחז, ועל כן גירר את מיטתו בבזיון.

ובאשר גמר בליבו להכרית כל זכר של עבודה זרה מן הארץ, כיתת גם את נחש הנחושת, שנעשה על טהרת הקודש על ידי משה רבינו, כי כאשר ראה חזקיהו שבני אדם נוהים אחריו כמי שיכול להושיע ואינם פונים אל ה' יתברך, עמד ושבירו. ומי שעמד וטען כנגדו כיצד מלאו ליבו הוא לשבור חפץ שעשה משה רבינו ע"ה, הסיבו חזקיהו, כי הצריך לרפואה - יעמוד ויתפלל לה', וישעבד את לבו לאביו שבשמים, אך לא יסמוך על חפץ דומם, ואפילו אם חפץ של קדושה הוא.

התייצבו וראו את ישועת ה'

אכן, לא כל מעשיו של חזקיהו רצויים היו בעיני חכמים, וכפי שאמרו חז"ל (פסחים נו.). חכמינו עמדו על כך בזמנם, אך כבר בשעת מעשה הוכיחו ישעיהו הנביא על כמה מן המעשים שנעשו בזמנו, ובעיקר על כך שנשען על מצרים, את אשר עמד וביצר את ירושלים, ועל ההשחתה אשר פשתה בין שרי ירושלים בזמנו, שלא הילכו בדרכי מוסר כראוי להם.

והנה, כאשר עלה סנחריב מלך יהודה על יהודה וירושלים, שררה מבוכה גדולה בין יושבי העיר, ופחד וחרדה אחזו בכל. צבא אשור כבש כבר את כל ערי יהודה סביב, ורק ירושלים נותרה כעיר נצורה. כמעט באו מים עד נפש, ואז פנה המלך אל הנביא ישעיהו וביקש מאיתו כי ישא תפילה בעד השארת הנמצא. אז שלח לו ישעיהו כי אל לו לדאוג, כי בקרוב יראה את ישועת ה', והזכיר לו את זכות זקנו. ואכן, ראו בבוקר והנה כל חיל סנחריב פגרים מתים, וסנחריב עצמו נהרג בחרב בניו כאשר התנבא ישעיהו.

אכן, גם לאחר מעשה זה הוסיף ישעיהו להוכיח את חזקיהו בעת הצורך. וכאשר באו אל המלך שלוחי מלך בבל, ופתח חזקיהו בפניהם את בית נכותו וכל אוצרותיו, התנבא ישעיהו נבואה קשה, ובה כבר הזכיר את גלות בבל העתידה, אשר תבוא בימי צאצאי חזקיהו. ואמנם קיבל חזקיהו את דבריו, אלא שהודה לה' על שלא תבוא הצרה בימיו.

הזיכוח על מהות המלוכה

מכאן אנו למדים על שני האופנים השונים בהם תפסו ישעיהו וחזקיהו את תפקידו של מלך בישראל.

ישעיהו ראה את עיקר תכלית המלוכה בחיזוק חומת בית ישראל ותיקון פרצותיה, להרבות תורה בין בני ישראל ולזרזם במצוות ובהרחקה מן העבירות, אולם לא ראה ישעיהו תועלת בריבוי ההשתדלות למלחמה, אלא כאשר באה צרה - יש להישען על ה' יתברך ולבטוח בו בביטחון גמור וחזק.

אולם אצל חזקיהו עצמו רואים אנו כי לא הזניח גם את החלק הגשמי, ועסק בהשתדלות ובמעשים טבעיים. כי לא ראה חזקיהו עצמו רק כשומר הגחלת הרוחנית, כמי שעליו ללמד דעת את העם ולהרביץ תורה, אלא גם כשומר משמרת ישראל ומבדילים מאומות העולם, ואם לשם כך נצרך הוא לבוא בברית עם מלכי האומות - כך יעשה, ולא יעלים עיניו מן המאורעות המתרחשות בעולם ומן המלכיות המלכות.

מחלת חזקיהו ותכליתו

וכאן אנו באים אל הנקודה ואל המכוון בכל דברי ההקדמה הזאת, אשר מזה נוכל לעמוד על ענינה של מכת שחין.

בימים האלה, ימי מלחמת סנחריב ומפלתו, חלה חזקיהו ונטה למות. בגמרא (ברכות י.) מבואר, כי כל אחד משני הצדיקים הללו - חזקיהו וישעיהו, סבר כי על השני לבוא אליו ולבקרו, זה משום כבוד המלכות

חולי השחין ורפואת התאנים

אך כאן מבקשים אנו לעמוד על נקודה אחת המתבטאת כאן. בנביא מסופר כי לא נרפא חזקיהו מיד, אלא הוצרך להשתדלות במעשה כדי להירפא ממחלתו. וכאן נזכר כי חולי זה שתקף על חזקיהו - מחלת שחין היה, על כן ציוה ישעיהו לקחת דבלת תאנים וימרחו אותה על השחין, ויחיה הבשר כבתחילה.

ואמרו חז"ל (**מדרש תנחומא** פרשת בשלח, כד; והובא ברש"י **במלכים** ובישעיהו שם), כי נס בתוך נס היה, כי טבע התאנים להזיק למכת השחין, וכאן לא בלבד שלא הזיקו, אלא הועילו להצמיח רפואה למכתו.

בכל הקדוש ברוך הוא עושה שליחותו

ונספר מעשה מזה הענין על הרה"ק **הסבא קדישא מראדושיץ זיע"א**.

ילד יתום היה בעיירה ראדושיץ, אשר חמל עליו הסבא והביאו אל תוך ביתו וגידלו כאחד מבניו, וכל צרכי הילד מוטלים היו עליו. לימים, חלה הנער במחלת שחין קשה, עד אשר היה כל גופו מכוסה בפצעים, מכף רגל ועד ראש אין בו מתום. קשה כל כך היה מצבו, עד אשר נכנס לגדר מי שמברכין עליו 'משנה הבריות', והרופאים אמרו נואש מלרפאותו. והנה כבר קרב ובא יום ה'בר מצוה', ומה גדול היה צערו של הנער, כי איך יניח תפילין על ראשו אם כולו מלא בנגעים ופצעים רח"ל.

מה עשה הנער, במוצאי שבת אחד המתין עד אשר נפרדו כל החסידים מן הרבי ועזבו את הבית, ורק הקרוב אליו נשארו במקום. ואז נכנס לפני הרבי והתחנן לפניו בבכיה, כי כבר היה אצל כל הרופאים וניסה את כל הרפאות, ולא העלו ארוכה למכתו. הכל כבר נואש ממצבו, ובעוד כמה שבועות יחול יום הבר מצוה, ואיך יוכל להניח תפילין על ראש חולה כזה.

שמע הרבי, ושלח אל הרבנית לשואלה האם כבר רחצה את הסיר בו הכינו את הקוגל לכבוד שבת קודש. השיבה הרבנית כי טרם הדיחה את הסיר, ושלחה אותו אל הרבי.

עתה נטל הרבי את השמן הדבוק אל דפנות הכלי, מרח אותו על פיסת נייר, ואת הנייר הניח על ראש הילד, בצוותו עליו כי לא יסירנו מעל ראשו אפילו בעת שישיש. ולמחרת בבוקר כשניעור משנתו, ראה לשמחתו כי נרפא כל ראשו, וכל החטטים סרו ממנו כאילו לא היו בו מעולם.

הגע עצמך, וכי שמן שרוף של בישול הקוגל יש בו סגולת רפואה. אלא, גדול כח הצדיקים שפועלים מופתים וישועות גם בדבר שאין בו שייכות לרפואה.

כך גם אותן התאנים, אשר לא זו בלבד שאין בהן כל תועלת לרפואה, כאותו שמן של הקוגל, הרי גרועים הם מאותו שמן, כי תכונתם להזיק לבשר האדם, וכאן באה רפואה על ידן.

מכתב לחזקיהו

לאחר שהביא חזקיהו מחוליו, כתב מכתב להודות לה' יתברך על הצלתו, ובו מתאר את הרגשותיו בעת מחלתו, ואת הכרת הטוב לקדוש ברוך הוא שהצילו מדרת שחת.

ואכן, היה בו בחזקיהו כח גדול וחזק של תפילה, עד אשר לא יצא למלחמה כנגד סנחריב, ותחת זאת הלך והתפלל בבית המקדש, כמו שאמרו חז"ל (**איכה רבה** פתיחתא ל' ד, טו) שביקש "אני ישן על מיטתי ואתה עושה". וגם כאשר ערך את הפסח הגדול בירושלים נאמר עליו (**דברי הימים ב'** יח) שהתפלל לפני ה'. וכן למדו חז"ל (**ויקרא רבה** י ה) מחזקיהו כי תפילה עושה הכל. וכן מצינו בחז"ל (**מדרש תנאים, דברים** ג ג) שהשוו את כח תפלתו של משה לזכר תפילת חזקיהו, ואמרו: "ושנים הן שעסקו בתפלה והועילו, משה רבינו וחזקיהו".

קריאת ה'מכתב' - סעודה לרפואה וישועה

תפילה נוראה זו שאמר חזקיהו כאשר נרפא מחוליו, הנקראת 'מכתב לחזקיהו', סגולה גדולה יש בה לישועה ורפואה, כפי שכתב בספר **'ליקוטי צבי'**, והובא בספר **'טעמי המנהגים'**, כי מי שיאמרה בדמעות, בין

למות בעולם הזה, ולא יחיה - בעולם הבא, וכל זאת משום שלא עסק בפריה ורביה, ולא נשא אשה, כפי שפירשו חז"ל (**ברכות** י).

אמר לו חזקיהו לישעיהו: "וכי על חנין לא נשאתי אשה, הרי ראיתי ברוח הקדוש כי עתידים להיוולד לי בנים שאינם מהוגנים".

השיב ישעיהו: "בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מה לך לעסוק בסודות הגנוזים אצל ה' יתברך, אתה תעשה את שלך ותקיים את המצווה עליך, והוא יתברך יעשה את שלו".

ואף כי באמת צדק חזקיהו ואמת ראה, ונולדו ממנו מנשה ורשקה שהיו עובדי עבודה זרה, ומנשה העמיד צלם בהיכל, ומילא את ירושלים דם נקי, מכל מקום לא היה לו לחזקיהו לבטל מצות 'פרו ורבו', ומשום כך - ניבא ישעיהו כי איבד את חלקו בזה ובבא רח"ל.

אמר חזקיהו: "קיבלתי את תוכחתך, ואתקן את מעשי. אולם מבקש אני כי תיתן לי את בתך לאשה, ושמה תועיל זכותי וזכותך יחד להמתיק את הגזירה, ויצאו ממני בנים הוגנים".

טען ישעיהו: "כבר נגזרה עליך הגזירה, ומה יועיל לך עכשיו כל זה".

ענה חזקיהו: "בזה, אינני מקבל את דבריך, כי כבר מקובלני מבית אבי אבא, שאפילו אם חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים. על כן, כלה נבואתך וצא, ואני אתפלל לה' ואבקש ישועתו".

ואכן, הסב חזקיהו פניו אל הקיר והתפלל, ולבסוף נענה מן השמים והוסיפו על שנותיו חמש עשרה שנה, ונשא את בת ישעיהו והוליד ממנה בנים.

גם כאן רואים אנו את החילוק בין דרכו של הנביא

**מאחר והיתה תכלית מיוחדת לנליי
האמונה באופן מיוחד בכל מכה, לכן
אירעה מכת שחין בדווקא על ידי
פעולות טבעיות, כדי להראות לכל
יחשבי תכל' כי גם בתוך הטבע פועלת
יד ה'**

לדרכו של חזקיהו; חזקיהו המלך סמך על רוח הקדוש וביקש לראות את הנולד, ואילו ישעיהו הורה לו כי לא זו הדרך הראויה, אלא יש לעסוק בתורה ותפילה ולבטוח בקדוש ברוך הוא, ולא לבקש אחר כבשי דרחמנא. ואם ציוה הבורא יתברך לפרות ולרבות, יש לעשות כן בלא חשבונות.

תפילת חזקיהו וישועתו

אכן, לאחר הפשרה שהטיל הקדוש ברוך הוא בין שני הצדיקים, ודברי ישעיהו אליו, קיבל חזקיהו את הדברים, אך לא מנע עצמו מן הרחמים, וביקש מאת ישעיהו כי יכלה נבואתו ויצא, כדי שיוכל להתפלל.

באותה שעה לימד המלך חזקיהו על כוחה של תפילה. למרות דברי הנבואה הקשים ששמע, הסב את פניו אל הקיר, וכפי שאמרו בגמרא (**ברכות** י): שהתפלל מקירות ליבו. בתפילתו הביע חזקיהו את אמונתו הנשגבה, כי גם לאחר שנגזרה הגזירה - אפשר לבטלה.

ואכן, התקבלה תפילת חזקיהו. ואף שלא הועילה כדי למנוע את לידת הבנים הרעים, כי מהו ישראל - אמת היה, מכל מקום הועילה להאריך ימים, ומיד בו במקום נמסרה לישעיהו הנביא נבואה חדשה (**שם** פסוקים ה-ו) כי יוסיף על ימי חזקיהו חמש עשרה שנה, וגם ניתן לו אות על כך, שתשוב השמש לאחוריה וילך הצל עשר מעלות אחורנית, ואכן נתמלאה בקשתו, ומופת פלאי זה הרעיש את כל העולם כולו.

הנה כי כן, למרות שאכן לבסוף נולד מנשה לחזקיהו, ומלך רשע היה כאשר ראה, והעמיד צלם בהיכל, אך מדבר זה למדנו לדורות כי תפילה היוצאת ממעמקי הלב יש בכוחה לקרוע גזר דינו של אדם גם לאחר שכבר נחתם.

זה לכבוד הנבואה. מה עשה הקדוש ברוך הוא, הביא חולי על חזקיהו עד שנטה למות, ואז ציווה לישעיהו לבוא ולבקר את החולה. ובאופן זה, מחד אכן בא ישעיהו אל חזקיהו, ומאידך לא נעשה הדבר מתוך כך שהמלך עומד מעליו, אלא מדין מצות ביקור חולים, שהרי גם הגדול יכול לבוא ולבקר את הקטן כשהוא חולה.

דרך ההתבדלות ודרך ההשפעה

ודאי לא יעלה על הדעת כי היה כאן ולו שמץ של גאווה מסותרת או חפץ בכבוד, שהרי בישעיהו הנביא אנו עוסקים, וגם בחזקיהו שהיה מלך צדיק עד שביקש הקדוש ברוך הוא לעשותו משיח.

אלא, שאלה יסודית ושוורשית ביותר עמדה כאן על הפרק, הנוגעת בכל דרך הנהגת כלל ישראל. ישעיהו הנביא שבא מצד הנבואה, ביקש כאמור להוליך את בני ישראל להיות כפף השמן הטהור, עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב, שלא יעסקו כלל בדרכי השלום עם האומות השוכנות סביבותם, אלא יהיה כל ענינם בתורה ובעבודה, ומתוך כך יזכו לניסים וישקטו לבטח גם בלא שום השתדלות. ואף אם חילות האשורים כבר נראים לעין, מחה ישעיהו במעשה סתימת הגיחון, כי אין צורך כלל בהכנה גשמית, אלא רק באמונה ובטחון, בעסק התורה והתפילה, כי זו היא תכלית הכל ואין בלתה, להיות דבק בה' יתברך ובתורתו.

לעומת זאת סבר חזקיהו, כי בכדי שיוכל להשפיע על העם ולהנהיגם בדרך התורה ובמצוות, עליו לעמוד לפניו כמלך רם ונישא, העוסק בכל טכסיסי המלוכה ודרכי המלחמה, ועל ידי שיכבדוהו וייראו מלפניו יוכל לנעוץ חרב בבית המדרש ולכפותם לעסוק בתורה.

משום כך, שאלה גדולה ואמיתית היתה בענין זה, מי יבוא אל מ', ולא היתה כאן שום פנייה, וכל מחשבתם היתה בלתי לה' לבדו, היכן היא המסילה העולה בית א-ל.

פשרה ומחווה

ואכן, גם בזה שהטיל הקדוש ברוך הוא פשרה ביניהם, ולא הכריע כאחד מהם, נוכל לראות שלשתי הדרכים היה מקום, ולבסוף נבחרה דרך האמצע.

ברם, מתוך טיב הפשרה, נוכל להעמיק ולראות שיש כאן חיצוניות ופנימיות; כלפי חוץ - נראה לעין כל כי נכנע הנביא ובה' אל המלך. אולם במבט פנימי, הרי בא הנביא אליו רק משום מחלתו, ורמז יש כאן כי דרכו של המלך 'חולה' היא, ויש בה כמין פגם.

דרכו של ישעיהו - אמונה ללא צורך בהשתדלות

ואכן, בנבואות ישעיהו לאורך השנים נוכל לראות, שיעקר ההשתדלות צריכה להיות מתוך אמונה, על דרך 'השלך על ה' יתברך'. וגם אם בכמה פרטים יש להשתדל בעשית מעשים ורמזי הצלת ישראל וירושלים, עדיין עיקר העבודה היא בתורה ותפילה, וודאי אין לשלוח מתנות למלכי הגוים ולהראות להם את האוצרות, ואין להביט כלפי חוץ כלל, אלא דרך התורה והמצוות תצמח קרן הישועה.

צדקת דרכו של ישעיהו ניכרה לעיני כל במפלת סנחריב, שבה היתה מלאכת ישראל בהודאה לה' בלבד, כנבואת ישעיהו (**ישעיה** לא ח) "וְנָפַל אֲשׁוּר בְּחָרֶב לֹא אִישׁ" - בדרך נס. כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט, ואין כל נפקא מינה בין אם יחשבו חילותיו גבורים או חלשים, כי גבורת ישראל - גבורה בתורה היא.

אך עם כל זאת, גם מידת המלכות תובעת את שלה, ואין להתעלם ממלכותו של חזקיהו. ומשום כך נערכה פשרה ביניהם, כי שני צדדים אמיתיים קיימים כאן.

כבשי דרחמנא

וכן נאמר בדברי הנביא (**מלכים ב'** א: כ) "בְּיָמֵי הָהֵם חָלָה חֲזַקְיָהוּ לְמוֹת וַיָּבֵא אֵלָיו יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֲמֹץ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' צֹו לְבִיתְךָ כִּי מֵת אָתָּה וְלֹא תִחְיֶה". (ב'ימים ההם' - אלו שלושה ימים לפני מפלת סנחריב (**רש"י** שם, **מסדר עולם רבה** פרק כג), ומחלת חזקיהו אנושה היתה והגיע עד שערי מוות. וזאת בא אליו ישעיהו ומסר לו נבואה קשה ביותר, כי עומד הוא

כבשן והשלכתו השמימה. אולם באמת נס בתוך נס היה כאן. ראשית, עצם לקיחת הפיח, שנטלווה משה ואהרן שניהם מלוא חפניהם, והנה מלוא קומצו של משה מחזיק את שני מלואי החפניים, שלו ושל אהרן. ולאחר מכאן פשט האבק בכל ארץ מצרים - נס בפני עצמו.

והנה, את הפיח נטלו משה ואהרן מן הכבשן, וזהו רמז לעבודת בני ישראל, שעבדו בחומר ובלבנים וליבנו אותן ככבשן האש. ושעבוד מצרים כולו נקרא (דברים ד כ) 'כור הברזל' - כבשן שבו מצרפים את המתכות החזקות.

אם כן, נוצרה המכה דווקא מתוך הפעולות הטבעיות, ומן הדבר שבו נעשה השעבוד - נתקנה הריטייה לגאולת ישראל.

זהו עומק הענין במה שדווקא במכה זו לא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה מפני השחין, כי במכה זו הוכח לעיני כל כי כל השקפתם ודעתם - בטעות יסודו, כי הקדוש ברוך הוא שולט גם בתוך הטבע, ומתוך פעולה טבעית פשוטה למראה יוצא נס מחוץ לדרך הטבע. ולא זו בלבד, אלא שהשעבוד שבקישו על ידי להשפיל ולהכניע רוחם של ישראל, דווקא ממנו באה מכתם, כי מפיח הכבשן פשט השחין בכל מצרים, ונעשה הוא מקור מפתם.

דבר זה, היה הביטוי הגדול והחזק ביותר לשינוי ההנהגה, מ'א-ל-ש-ד' להנהגת שם הוי"ה המשדד מערכות הטבע. דווקא מתוך השימוש בכלים הפשוטים ביותר, יוכל לצמוח הגילוי האלקי הגדול ביותר. וגם את כלי השעבוד אפשר ליטול ולעשותו כלי לגילוי האלקי, ואפילו בפעולה טבעית פשוטה.

זהו הסמל ליציאה מעבדות לחירות, מסבלות לרכוש גדול ומשעבוד לגאולה.

בקשת חזקיהו להשלים את המלאכה בימיו

אחר שנשיב אל ליבנו יסוד נפלא זה, נוכל לבוא ולבאר את המעשה אשר נעשה בחזקיהו המלך.

חזקיהו, ביקש הקדוש ברוך הוא לעשותו משיח. אולם כאשר ביקש מאת ה' כי יכניע את סנחריב, ביקש לשכב על מיטתו ואפילו שירה לא יאמר, וה' יעשה את שלו.

ומדוע לא יאמר חזקיהו שירה על הניצחון הגדול והישועה הנשגבה, אלא, כי השיג חזקיהו ברוח הקדוש שעתיד לצאת ממנו מנשה, אשר ירשיע ויהרוס את כל אשר בנה והשיג. וחשב חזקיהו, מדוע יניח לו לרשע זה לבוא לעולם. מדוע לא יסיים כבר עתה את המלאכה, ובו תושלם מלכות בית דוד, בעת אשר הכל הולך על מי מנוחות, כל העם עובדים את ה' בקדושה ובטהרה, כל התינוקות עוסקים בתורה ויודעים הלכות טומאה וטהרה, הלא אין לך שלימות גדולה מזו. אם כן, מוטב שתבוא הגאולה עתה, יהיה סנחריב לגוג ומגוג, והוא יהיה למשיח, ותבוא הגאולה השלימה.

אך כאן בא ישעיהו והוכיחו ואמר לו: "בהדי כבשי דרחמנא למח לך". לא לך לעסוק בחשבונות שמים.

פשר סתימת האות מ'

והנה כבר הזכרנו את דברי הגמרא (סנהדרין צד.) וז"ל: "למרבית המשרה ולשלום אין קץ" וגו' (ישעיה ו, א) אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי, מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוח, וזה סתום, ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא, 'רבונו של עולם, ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח', לכך נסתתם."

נציגה נא בזה את דברי רבינו האריז"ל בספר הליקוטים (ישעיהו סימן ל"ח), אשר את מקצתם הבאנו למעלה.

וז"ל שם: "וכבר ידעת, כי חזקיהו היה ניצוץ משיח וכו', אמנם כבר ידעת, שחזקיהו היה מבחינת קין, ולכן נקרא חזקיהו, וכן יחזקאל, מלשון חזק קין, שהיה תלוי ברפיון. וקין הוא מצד הגבורות, והבל מהחסידים. ויותר מכניע הקליפות, מי שהוא מצד הגבורות. כי מסמא את עיניהם יותר מהחסידים וכו'. והשירה באה מצד הגבורות, ואילו אמר חזקיהו שירה, היה מכניע כל הקליפות ומסמא עיניהם, והיה נעשה משיח."

האדם, ובתוכו שוכנים הדם והבשר והעצמות, וכל החלקים הפנימיים.

והנה שלושה מיני נגעים יש: נגעי בתים, נגעי בגדים ונגעי בני אדם. והעור הוא בבחינת הבית שבו שוכן האדם. בתפילתו פעל חזקיהו והועילה להותירו בחיים, אולם את הבית המכסה מבחוץ הוצרך לרפא על ידי דבלת התאנים, אשר נעשה בה נס בתוך נס. ודבר זה אומר דרשני.

תשובת חזקיהו - כנגד כל דרכו ומהלך חייו

והנראה בביאור הדבר, כי במעשה זה שהיה עם חזקיהו המלך, למן הגזירה שנגזרה עליו ועד שנתבטלה בתפילתו - חל שינוי עצום בכל מהלך חייו.

הן מראשיתו מלך צדיק היה חזקיהו, וחזקת את כל ישראל בתורה ובמידת הביטחון. ומשום כך מיאן בכל נפשו ומאודו לפעול פעולה אשר על ידה יצא מחלצין בן רשע, אשר יהפוך קערה על פיה, יעמיד צלם בהיכל ויקלקל את כל אשר עשה אביו. וכי יניח לבנו לבוא ולעשות כן.

אולם מניעה זו - היא עצמה הביאה עליו את הקטרוג. כי לא לו לעסוק בסודות שכיסה עתיק יומין.

אכן, כאשר הבין חזקיהו שטעה בזה - עמד וחולל מהפכה בכל מהותו, ונעשה עבד ה' המקבל את כל העובר עליו ויהי מה. וזאת פעל בכח התפילה, תפילה היוצאת ממעמקי הלב, תפילה מקירות ליבו - אשר אליה מצטרפים כל הקירות שעמדו להם לישראל משכבר הימים, כדברי הירושלמי. ועל ידי זה נשמעה תפילתו וניצל ממוות, ונוספו לו עוד חמש עשרה שנות חיים.

הנע עצמך, וכי שמן שרוך של
בישול הקוגל יש בו סטלת רפואה.
אלא, גדול כח הצדיקים שפועלים
מופתים וישועות גם בדבר שאין
בו שייכות לרפואה

נחש - רפואה לשחין

והנה מצינו בגמרא (שבת עז.) דבר מופלא, כי הנחש הוא רפואה ל'חפפית', שהוא מין שחין. וכתב הערוך (ערך חף), כי החפפית היא אחת ממניי השחין, ונקראת כן על שם שצריך הלוקה בה לחכך ולחוף עצמו תמיד. ורפואתה על ידי שלוקחין נחש ומבשלין אותו בשמן זית, ומן המשחה שפין על העור.

ויש להוסיף, שמצינו כי שמן זית הוא סמל החכמה, והרבה מעלות יש בו (ראה ברכות נז. מנחות פה.).

ועומק הדבר, כי יש כאן רמז למעשיו של חזקיהו עצמו, אשר כיתת את נחש הנחושת. בני ישראל בדורו היו סבורים כי הנחש יש בו קדושה, ואכן חפץ קדוש היה, מימי משה רבינו ע"ה, ונשמר במקדש שנים הרבה. אולם טעותם היתה במה שתלו ידם בהם ברפואת הנחש, ולא בטחו בקדוש ברוך הוא אשר הוא ממית ומחיה. על כן עמד חזקיהו וכיתתו, כמי שמבשל את הנחש לרפואת השחין. וזה סוד 'ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח', 'משיח' בגימטריא 'נחש' (358). כי הוא העומד כנגדו, ועל ידו יבוא התיקון לנחש.

שלימות הגילוי במכת שחין

והנה יש לדעת, כי תכלית כל המכות היתה לגלות את שם ה' בעולם, כי ביציאת מצרים נתחלפה ההנהגה מהנהגת שם א-ל-ש-ד' להנהגת שם הוי"ה. והכל כדי שיוכלו בני ישראל להשתתף בעצמם בבנין העולם, לחבר עצמם אל היצירה האלקית ולהיעשות חלק ממנה, ולהפוך את הסבלות לרכוש גדול.

מתוך ההגבלה והצמצום - נתגלתה במלוא יפעתה תפארת השלימות האלקית.

ובמכת שחין, נתגלו פנים חדשות של הנהגת השלימות. תחילת המכה, בפעולה טבעית, נטילת פיח

אם חולה הוא ובין אם בריא הוא ושרוי בצרה, יתרפא ויניצל מכל הדינים החמורים הנגזרים בשמים. והוא שם משם בעל 'ווי העמודים', שאמר כי אף מי שלא הצליח להוריד דמעות ממש, כי לא התעורר לבכי, יאמר את התפילה בקול בוכים, כי גם זה נחשב קצת כבכי.

רפואת הצדיקים - מחוץ לדרך הטבע

ומרבינו האריז"ל מובא (ספר הליקוטים, ספר ישעיהו סימן ל"ח), כי בא חזקיהו לרמוז בזה המכתב כי לא בדרך הטבע נתרפא, ואשר על כן גנז את ספר הרפואות. כי רפואת השחין בקירור הדם, ואילו טבע התאנים לחממו, ובכל זאת נתרפא בהן. להודיע לדורות עולם שאין הרפואה באה על ידי הרופאים וחכמתם, אלא הקדוש ברוך הוא מושיע את יראיו ואת המייחלים לחסדו.

מדוע באו נגעים על חזקיהו

אך הנה יש כאן מקום פליאה. כי כבר אמרו חז"ל שנגזרה על חזקיהו מיתה משום שלא עסק בפריה ורביה, לא נשא אשה ולא הוליד בנים, ועל כן נגזר עליו לאבד שני עולמות, עולם הזה ועולם הבא. אולם מפני מה נענש בנגע השחין מלבד עונש המיתה. וביותר, שהרי כבר נקרה רוע הגזירה, ונוספו לו עוד חמש עשרה שנה, ומדוע הוצרך עדיין לרפואה על ידי התאנים.

ועוד, שהרי אמרו חז"ל (ערכין טז.): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, על שבעה דברים נגעים באין, על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין". והרי דבר פשוט הוא כי כל שבעה דברים אלו לא היה שמץ מהם בחזקיהו אשר נחשב להיות משיח ה', ומפני מה לקה בחולי הנגעים.

ויסב את פניו אל הקיר

והנה כאמור, רפואתו של חזקיהו היתה שלא כדרך הטבע. ועל תפילתו נאמר (מלכים ב' כב.): "ויסב את פניו אל הקיר ויִתְפַּלֵּל אֶל ה'". והביאו בזה בתלמוד ירושלמי (ברכות פ"ד ה"ד) כמה פירושים מדברי רבותינו האמוראים, מהו אותו 'קיר' הנזכר בפסוק. רבי יהושע בן לוי אמר שפנה אל הקיר של רחב הזונה, שעליה נאמר (יהושע ב טו) "כִּי בֵיתָה בְּקִיר הַחוּמָה", והתפלל לפני ה', כי רחב הצילה שתי נפשות מישראל - את כלב ופנחס שבאו לרגל את הארץ - וזכתה להצלה לה ולכל משפחתה, ואם כן אבותיו של חזקיהו שקרבו את כל הגרים הללו תחת כנפי השכינה, על אחת כמה וכמה שיזכה להצלה בזכותם.

רבי חיינא בר פפא אמר כי פנה אל קירות בית המקדש שבנו אבותיו.

רבי שמואל בר נחמן אמר כי אל קיר השונמית נשא עיניו, שעשתה עליית קיר קטנה לאלישע הנביא וזכתה לבן, ואחר כך החיה אלישע את בנה.

ואילו חכמים אמרו, כי נשא חזקיהו עיניו אל קירות ליבו. ומדבריהם אנו למדים שהתפלל חזקיהו ממעמקי הלב תפילה העוברת דרך קירות הלב. אולם מצירוף כללות דברי חז"ל בזה, מבואר כי נטל לתפילתו את כח קירות בית המקדש וכח הנביאים, וכח הקיר שמכוחו כבשו ישראל את הארץ, והוא כוחה של ארץ ישראל.

גם בבבלי (ברכות י.) מבואר כפירוש האחרון שבירושלמי, ושם אמרו "מאי קיר, אמר רבי שמעון בן לקיש, מקירות לבו, שנאמר (ירמיהו ד ט) 'מעיי מעי אוחילי קירות לבי'".

דרך תפילה זו שלמדנו מחזקיהו, ענינה השימוש בכל כוחות התפילה הקיימים באדם. ועל ידי זה זכה שתתקבל תפילתו ונתארכו ימיו ושנותיו.

רפואת הפנימיות והחיצונית

אכן, גם לאחר כל זה, הוצרך הנביא לעסוק ברפואתו של אותו צדיק, ולצוות על הבאת דבלת תאנים - תאנים יבשות הדבוקות זו בזו - כדי לרפא את השחין. והענין, כי שני עניני רפואות יש, רפואה פנימית ורפואה חיצונית. גם אחר שנרפא גופו מבפנים, הוצרך חזקיהו לרפואה לבית החיצון. וידוע כי העור הוא המקיף את

מכת השחין - משום פנס הנחש שלא תוקן

לאור דברי רבינו, נוכל ליישב את הקושיות אשר הקשינו למעלה על מעשה זה של חזקיהו.

הנה, באותו זמן שראה חזקיהו כי נסתמה האות מ' של 'למרב המשרה', ועומד הוא למות ולא להיות משיח, אז נשא לאשה את בתו של הנביא ישעיהו, וקיווה שמה תועיל זכות שניהם יחד לבטל את רוע הגזירה. [ולבסוף נהרג ישעיהו עצמו על ידי מנשה בן בתן]. ואכן הועילה תפילתו מקירות ליבו להחיותו ולהוסיף על ימיו **חמש** עשרה שנה, והיה הראשון שחלה ועמד מחוליו. אך עם כל זאת עדיין לא נתרפא, והיה עורר מכוסה שחין, עד אשר ציווה ישעיהו להביא את דבלת התאנים ולרפאותו. ותמהנו מה טעם הדבר.

אך לפי כל האמור יש לבאר, כי במכת השחין שלקה בה חזקיהו, נרמז כי לא הצליח לתקן את זוהמת הנחש. כי אמנם כיתת את נחש הנחושות שנתקן לצורך רפואת ישראל, אך בימי חזקיהו היו שוגים בו, ויש לומר שעשה כן משום שסבר כי הנה באה הגאולה ושוב אין צורך לרפואת הנחש, אך לבסוף נתברר שטעה, ויש צורך ברפואות. על כן בא ישעיהו והביא דבלת תאנים, רמז לאדם וחוה שלאחר החטא נפקחו עיניהם ולקחו עלי תאנה לעשות מהם חגורות לכסות עצמם, ובזה החל תיקון החטא.

וינצל את מצרים

וכדי להשלים את מהלך הדברים ולבארם אל נכון, עלינו להוסיף את פנימיות הענין, ולצאת בעקבי דרך **רבינו האריז"ל**, ולקשר הענין אל יציאת ישראל מסבלות מצרים וכפי שנתבאר.

הנה, ברכוש הגדול יצאו בני ישראל ממצרים, בכסף זהב ושמלות. אולם בדברי **רבינו האריז"ל (פרי עץ חיים)** שער הקריאת שמע פרק ג) מבואר כי ממצרים הוציאו ישראל את ניצוצי הקדושה שנפלו לשם, וכל ענין שעבוד מצרים, לא שעבוד גשמי לבד היה, אלא שעבוד רוחני. 'מצרים' - מלשון מצר וגבול, דבר הסוגר את האדם בתוכו. וזהו ענין הצמצום וההגבלה, בבחינת שם א'-ל-ש-ד', המגביל את העולם שלא יתפשט ואומר לו ד', כדי ליתן לאדם חלק בגאולה ובהשלמתה. נמצא אם כן כי סבלות מצרים מרמז על חלקי הקדושה שהיו כבולים וסגורים במצרים, וסובלים תחת יד הקליפה השלטת שם.

עוד כתב **רבינו האריז"ל (שער הפסוקים פרשת שמות)**, כי ביציאת מצרים נתקנו נשמות דור אנוש, דור המבול, דור הפלגה. הרי מבואר כי כל החטאים הקשים נכללו בגלות מצרים.

אם כן, אין הכוונה ברכוש הגדול לרכוש הגשמי ולכסף והזהב בלבד, כי אמנם גם בהם זכו בני ישראל ביציאתם ממצרים, אולם עיקר הרכוש - רוחני היה, כפי שאמרנו **חז"ל (ברכות ט:)** שעשאוהו ישראל למצרים כמצודה שאין בה דג, וכמצולה שאין בה דגים, אשר בזה רמז על ניצוצי הקדושה שנטלו משם, וכפי שמרחיב בזה הרבה **רבינו האור החיים הקדוש (בראשית כח ה; שמות ג ז)**.

על כן בישר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו, כי לאחר שישעבדו מצרים את בני ישראל ויענו אותם, יצאו ישראל מתוכם ברכוש גדול. וזהו מה שהלכו עימם ממצרים עם רב מאוד עד אין מספר - אלו כל ניצוצי הקדושה.

ואכן, ביציאת מצרים הגאלו רוב ניצוצות הקדושה שנפלו לבין הקליפות, והנותרים לתיקון עד ביאת המשיח - מיעוט הם כלפיהם.

אופן הבאת השחין - רמז להעלאת הניצוצות

והנה עתה במכת שחין לקח משה את פיה הכבשן, אשר סמל היה לכור הברזל שבו נשתעבדו ישראל בחומר ובלבנים, וממנו יצאה המכה. הפיח הוא פסולת הכבשן והמקום השפל ביותר שבו, ללמד כי חלקי הקדושה נפלו את תוככי זוהמת מצרים, ומשם היו ישראל צריכים להוציאם.

וזהו שפעל משה עתה כי נטל את החלק השפל ביותר שבכבשן, וזרקו השמימה, רמז להעלאת הניצוצות

לשורשם. ודבר זה - לא היו החרטומים לעשות. כי בעבודת בירור הניצוצות, אין לכוחות הטומאה כל אחיזה.

והנה, לפי דרכו של **רבינו האריז"ל**, מכוונות מכות מצרים כנגד עשר ספירות, מתתא לעילא, ולפי זה עולה כי מכת שחין השישית מכוונת כנגד מידת הגבורה. [וכפי שהבאנו למעלה מדבריו שאכן חזקיהו המלך נאזר בגבורה לחזק ולרומם קרן התורה, אולם חסרה לו השירה הבאה גם היא מן הגבורות].

מכת שחין - בחלק שבין הפנימי והחיצוני

עולה אם כן, כי כל המכות פעלו את העלאת הניצוצות, אך בפרט היה הדבר במכת שחין, אשר בה ניטל הכלי אשר שימש לשעבוד ונהפך לכלי הגאולה, להפך את סבלות מצרים לרכוש גדול. ודבר זה - לא יכלו החרטומים לעמוד בו, כי נפלה קומתם ולא תוסיף קום. זהו עומק הענין במה שפגע השחין בעור בשרם, שהוא המעטה החיצוני של גוף האדם, והוא העומד בין הפנים ובין החוץ. וגם צורת המכה היתה על ידי הפיח, שהוא חומר דק שכמעט אין בו חומריות, ועולה מן האש שהיא יסוד הקרוב לרוחניות.

מכאן נלמד כי מכת שחין עמדה על נקודת החיבור בין הפנימיות לחיצוניות, ופגעה בעור שהוא כביטוי של אדם, ובזה רמזה על סדר העלאת הגשמיות אל הרוחניות, להעלות את הקדושה לשורשה הראשון.

ואילו החרטומים, אין כוחם אלא במעשי חיקוי, כי כל כוחה של הטומאה בא מפסולת הקדושה, ואמנם יונקת היא מן הקדושה, אך כולה שקר ואין בה כח כלל. רק לחיצוניות הקדושה יוכלו החיצונים לדמות עצמם, אולם בנקודה הפנימית אשר בה החיבור - מיד הם נופלים.

דווקא מתוך השימוש בכלים הפשוטים ביותר, יוכל לצמוח הנילוי האלקי הגדול ביותר. וגם את כלי השעבוד אפשר ליטול ולנשטתו כלי לנילוי האלקי, ואפילו בפעולה טבעית פשוטה

תכלית התורה והעבודה

והנה, מכת שחין ושאר המכות נקראות בתורה בימי השובבים. ויש לידע כי זהו המכוון גם בכל התיקונים הגדולים הנעשים בימים אלו, זאת תורת העולה - להעלות ניצוצי הקדושה למקומם, וכפי שכתב **רבינו האור החיים הקדוש (ויקרא ז לו)** כי זהו תכלית עסק התורה.

גם גאולת ישראל ממצרים, אשר נועדה כאמור להעלות ניצוצות הקדושה, תלויה היתה בעסק התורה הקדושה, וכפי שדרשו **בזהר הקדוש** (וא"א דף כז.) כי 'עבודה קשה' זו קושיא, 'בחומר' זה קל וחומר, 'ובלבנים' זה ליבון ההלכה, 'ובכל עבודה בשדה' זו ברייתא, 'ואת כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך' זו משנה.

ומאחר שבשעבוד מצרים באו ישראל ותיקנו את נפשות דור אנוש ודור המבול ודור הפלגה וכו"ל מדברי **האריז"ל**, לכן גם כל חלק וחלק מפרטי השעבוד קשור היה בענין זה.

טאל ראשון וטאל אחרון

ממוצא הדברים, כי מעשיו של משה רבינו הביאו את השחין על המצרים, ובה גופא נעשה תיקון לישראל. וגם במדבר עשה משה את נחש הנחושות, אשר בלשון נופל לשון יש בו תיקון לענין השחין, כי 'נחש' אותיות 'שחין'. ובה בא התיקון לחלק החיצוני שבאדם. ומשום כך, דורו של חזקיהו שכולם היו עוסקים בתורה, ראויים היו להיות דורו של משיח, שהרי ביאת המשיח תלויה בלימוד התורה, כי משה רבינו הגואל הראשון, הוא הגואל האחרון, ואין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה. כדברי **רבינו האור החיים הקדוש הנודעים (שמות כז כ)**. דבר זה עמד עליו חזקיהו,

ומשום כך ביקש לסיים את התיקון בזמנו ולא להמשיך ולהעמיד תולדות. אולם לבסוף לא נשלם הדבר, והוצרך הנביא להביא לו תאנים, אשר בהן החל תיקון חטא אדם הראשון.

תיקון הקדושה הנרמז ב'קיר'

ובאמת בדומה לחזקיהו גם באדם הראשון מצינו סברא זו, כי לאחר שחטא לא רצה להוליד תולדות, ופירש מן האשה מאה ושלושים שנה, ורק לאחר מכן נולד שת, אשר ממנו הושתת העולם.

על כך כותב **רבינו האריז"ל (ספר הליקוטים שם)**, כי בכדי לתקן את חטאו במה שלא נשא אשה, הסב חזקיהו את פניו אל הקיר. כי זה הקיר רומז אל תיקון עניני הקדושה, וכדוגמת אדם הראשון שהיה בו פגם בענין זה בשנים שהיה פרוש מן האשה, כך הוצרך חזקיהו לתקן דבר זה.

וכן יש לרמז במה שדרשו **חז"ל (במדבר רבה ז ה)** כי הצרעת באה על שפיכות דמים, וראה לדבר מקין, "שנאמר (בראשית ד טו) 'וישם ה' לקין אות', אמר רבי נחמיה, זו הצרעת, נאמר כאן אות ונאמר בחזקיהו אות, מה אות האמור בחזקיהו שחין, אף כאן שחין". הרי מבואר כי השחין שבא על חזקיהו בא לתיקון החטא, כדוגמת חטאו של קין אשר כאמור בא חזקיהו משורשו, ובאמת, בדוגמאות שהביאו **חז"ל** בכדי לפרש את ענין הקיר, גם כן נמצא רמז לענין זה. כי רחב הזונה היתה בשפל המדרגה ומכל אומות העולם היו פוקדים אותה (ראה **זבחים קטז**), אך הקיר שבביתה היה מקום של קדושה ותיקון. וכן אלישע הנביא שעשתה לו השונמית עליית קיר, אמרו **חז"ל (ברכות י)** כי המעלה שראתה אצלו היתה שלא נראה פגם במיטתו, ומשום כך היה הקיר קדוש.

ביקש חזקיהו להיאחז בכל הקירות המקודשים הנזכרים, וכן בקירות בית המקדש, ואז בא והתפלל מקירות לבו, ואמר לפני ה' 'ותברך כי אם התביעה עליו היא משום שלא נשא אשה, הרי כל זאת עשה משום שרצה לתקן, ואם אין ה' חפץ בכך - מיד ילך וישא אשה ויליד בנים. וגם מה שכיתת את נחש הנחושות, היה משום שביקש את ביאת המשיח, אשר אז לא יצטרכו לרפואות אחרות.

ואכן, שמע הקדוש ברוך הוא לקול תפילתו, ושלח לו רפואה ניסית, נס בתוך נס, על ידי דבלת התאנים שמטבעה מנוגדת לרפואה.

ואכן, גם חלק מן התיקון שנעשה במצרים, היה במה שהולידו ישראל ששה בכרס אחת. והמצרים שביקשו לחבל בכרם בית ישראל ואמרו 'פן ירבה', תונעשו בשחין.

חולייתו הוא נשא

ומפליא הדבר, כי אותם נגעי שחין שנמצאו אצל חזקיהו המלך שביקש הקדוש ברוך הוא לעשותו משיח, נמצאו גם אצל מלך המשיח עצמו, כפי המסופר בגמרא (**סנהדרין צח**), שמלך המשיח יושב בתפתחה של רומי בין העניים בעלי השחין הסובלים מנגעים ופצעים, וכל העניים פותחים את כל תחבושותיהם יחד וקושרים אחר כך את כולן יחד, ואילו הוא פותח אחת וקושר אחת, שמה יאמרו לו מן השמים ללכת ולגאול את ישראל, ואינו רוצה להתעכב אפילו רגע. במקום זה פגשו רבי יהושע בן לוי, ולשאלתו אימת יבוא אמר לו 'היום', וכפי שנתפרש אחר כך על ידי אליהו הנביא, 'היום' - אם בקולו תשמעו.

למדנו כאן כי מלך המשיח מיוסר בנגעים בעוונותיהם של ישראל, ורפואת הנגעים שייכת לביאתו במהרה.

היום אם בקולו תשמעו

הנה כי כן, כפי שאמר לו המשיח לרבי יהושע בן לוי, אילו היו ישראל עושים תשובה יום אחד - מיד היו נגאלים. חזקיהו המלך היה ניצוץ מנשמת משיח, וראויה היתה הגאולה לבוא בימיו, מכאן למדנו כי בכל דור ודור שולח הקדוש ברוך הוא ניצוץ משיח לגאול את ישראל, אם רק ישובו בתשובה.

על כן, נתחזק בעד עמנו ובעד אלקינו להרבות מעשים טובים ולשוב בתשובה, כדי שנזכה להיגאל במהרה בימינו, אמן.